

Zwevend tussen hoop en vrees

Met die vertaling van “spemque metumque interdubii” van Vergilius (Aeneis I, 2, 18) stappen we het nieuwe schooljaar in. De vakantie bracht ons ontspanning, hoop en verwachting. Water en zand, bergen en ravijnen, logeren en kamperen, cultuur en muziek brachten ons tot rust. De Olympische Spelen zorgden voor sensatie en die kon je ook beleven op de achtbanen in de pretparken. Vraag is of we dat pad van achtbanen het komende schooljaar in het onderwijs al dan niet zullen blijven beleven.

Na de verkiezingen van 9 juni 2024 waren de kaarten geschud. Overwinnaars tastten logische mogelijke coalities af. De eerste stappen gingen vlot in de Vlaamse formatie, maar nog veel vlotter in de Waalse. De nieuwe Waalse regering ging intussen zelfs al van start. Zowel bij de Vlaamse als de federale onderhandelingen loopt het - bij het schrijven van dit artikel - anders. Dat hoeft daarom niet slechter te zijn: onze collega's van de Franstalige vakbonden juichen het onderwijsakkoord in Wallonië niet toe; optimisme is er ver zoek. Over het Vlaamse regeerakkoord verneemt COC alle ideeën op dit ogenblik via de media. Zo kunnen we hier en daar lezen hoe het toekomstige beleid (voor het onderwijs) in het algemeen, en nog meer de impact daarvan op het onderwijspersoneel en de ambtenaren, vorm krijgt. We zweven tussen hoop en vrees, we wachten geduldig op de formaties van nieuwe regeringen, mogelijks doorkruist door de nakende lokale en provinciale verkiezingen. We zoomen daarom in op een opvallende ontwikkeling die zich voordeed middenin de vakantie.

Vrijheid van onderwijs in gevaar?

Op woensdag 31 juli 2024, in de wachtrij aan de achtbaan, schrokken we even bij het lezen van de Vlaamse kranten die kopten dat een van de gesprekpartners in de Vlaamse formatie, Vooruit, de vrijheid van onderwijs wil afschaffen. Eerst gingen we er nog van uit dat dat een paar uur later als 'zattemansklap' zou bestempeld worden, maar dat gebeurde niet. Misschien omdat niet reageren voor anderen de beste optie leek, maar daar denkt COC anders over. De afschaffing van de vrijheid voor onderwijs zou alle andere onderhandelingen over onderwijs in de weg staan en onnodig veel geld kosten. Zeer inefficiënt.

“Vooruit staat voor onderwijs door de overheid, niet door de kerk of de moskee”, aldus de voorzitter van Vooruit, Connor Rousseau. Hij voegde er weliswaar met een knipoog aan toe om het 'tussen ons' te houden, maar hij plaatste het bericht op zijn sociale media, goed wetende wat hij daarmee zou ontketenen. De pers zag meteen hoe N-VA en Vooruit in de regeringsonderhandelingen aan één zeel trekken: ook al zeggen de N-VA coryfeeën het niet zo fors, ook zij zijn gewonnen voor een overheid die meer zal meekijken, controleren, toetsen, ingrijpen. Onnodig te zeggen dat ze daarmee lijnrecht staan tegenover de (mogelijke coalitiepartner) CD&V en de koepel van het katholieke onderwijs.

Lieven Boeve (Katholiek Onderwijs Vlaanderen) verwees naar het fameuze arrest van het Grondwettelijk Hof over de eindtermen waarbij het katholieke onderwijs aan het langste einde trok. Maar wat als de politiek beslist om de grondwettelijke vrijheid van onderwijs zelf uit te hollen of sterk in te kleuren? Misschien dachten ze in de Guimardstraat dat het allemaal 'zattemansklap' was?

Vrijheid is (pedagogische) rijkdom

Wat later in de vakantie bleek gelukkig dat COC niet als enige bezorgd is over de vrijheid van onderwijs. Twee gerenommeerde onderwijspedagogen van de KU Leuven, Maarten Simons en Jan Masschelein, breken in Knack een lans voor de vrijheid van onderwijs onder de titel: “Willen ouders en kinderen goed onderwijs of goed kunnen presteren op Vlaamse toetsen?”¹ Ze reageren daarmee op een voorstel dat tijdens de Vlaamse regeringsonderhandelingen circuleert om de onderwijsvrijheid van scholen afhankelijk te maken van hoe scholen presteren op de Vlaamse toetsen. Simons en Masschelein waarschuwen voor een enge invulling van goed onderwijs van zodra die toetsen allesbepalend worden. Goed onderwijs dreigt gereduceerd te worden tot goed lezen en rekenen en de druk op scholen om het onderwijs in het teken te stellen van goede toetsresultaten zal toenemen. De auteurs zijn beducht voor dat scenario. Goed onderwijs gaat om meer dan succesvolle prestaties op toetsen en onderwijsbeleid moet ambitieuzer zijn dan kwaliteitswinst op korte termijn.

Goed onderwijs is vormend

Drie ingrediënten van goed onderwijs verdienen volgens de pedagogen meer dan ooit onze aandacht. Een eerste ingrediënt is de professionaliteit van het onderwijskorps. Geen goed onderwijs zonder leraren die met engagement en deskundigheid lesgeven en die dus alle vertrouwen verdienen omdat ze verantwoordelijk en oordeelkundig kunnen handelen. Essentieel daarvoor is een degelijke opleiding. Belangrijk daarbij

1. Maarten Simons en Jan Masschelein, “Willen ouders en kinderen goed onderwijs of goed kunnen presteren op Vlaamse toetsen?”, Knack, 18-08-24: <https://is.gd/uc0TCD>

is dat iemand voluit durft te kiezen voor het leraarschap als die goed is in een vak. Uit liefde voor dat vak doet die leraar jongeren niet alleen leren, maar probeert ze telkens ook te begeisteren. Voor wie het COC-congres in 2018 meemaakte, klinkt dat ongetwijfeld vertrouwd in de oren. In de krachtlijnen die de congresgangers toen goedkeurden, vroegen zij voor het onderwijspersoneel naar het recht op vertrouwen, tijd en ondersteuning om samen verantwoordelijkheid op te nemen. Onderwijs, zo stelden onze militanten toen, verdient personeel met expertise en passie, met zorg voor en geloof in (jonge) mensen.

Een tweede ingrediënt van goed onderwijs is volgens de auteurs een gedragen curriculum waarbij we af moeten van het idee dat de school de toekomst van jonge mensen kan plannen. De school bereidt voor op het (volwassen) leven en biedt dus een brede vorming aan. Ook dat heeft COC tijdens het congres van 2018 onderschreven. COC distantieert zich van het idee dat de school vooral en alleen moet voorbereiden op en toeleiden naar de arbeidsmarkt. Een curriculum met kerninhouden kan volstaan.

Het laatste ingrediënt is de pedagogische aanpak op school. Scholen staan voor de uitdaging om op een eigentijdse manier vorm te geven aan het schoolleven. De school moet kinderen en jongeren (opnieuw) meer goesting en zin geven om te leren en te leven. Dat kan volgens COC maar als die cruciale vrijheid van onderwijs gegarandeerd blijft. We brachten dat aspect ook in tijdens de hoorzitting van de Commissie voor Onderwijs van het Vlaams Parlement op 25 april 2024. Vrijheid van onderwijs berust voor COC op drie pijlers die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn: de vrijheid van een bestuur om een pedagogisch project aan te bieden, de vrijheid van ouders om daar al dan niet voor te kiezen én de vrijheid van een schoolteam met geëngageerde leraren onder leiding van hun directeur om dat pedagogische project daadwerkelijk gestalte te geven. Zonder hun inbreng blijft die vrijheid van onderwijs een louter abstract juridisch begrip. Onderwijspersoneel moet daartoe vrijheid en vertrouwen krijgen van de maatschappij, net zoals andere beroepsgroepen (artsen, advocaten, architecten ...). Een idee dat ook Simons en Masschelein onderschrijven. De leraar moet ruime vrijheid krijgen om didactische werkvormen te kiezen en eigen inhoudelijke accenten te leggen. COC past voor vormen van staatspedagogie waarbij de leraar gedegraded wordt tot een loutere uitvoerder van lessen die door anderen zijn voorbereid en door weer anderen worden geëvalueerd. COC is er ook beducht voor dat het breed uitrollen van staatsonderwijs in Vlaanderen finaal zou resulteren in het ontstaan van elitaire privéscholen. Vrijheid van onderwijs moet voor COC een democratisch initiatief zijn.

Fundamenteel recht

De vrijheid van onderwijs is, net zoals andere grondwettelijke vrijheden (vrijheid van meningsuiting, van pers, van vereniging ...), een fundamenteel recht dat zijn weerslag vindt in de universele verklaring van de rechten van de mens (artikel 26) en het Europees verdrag voor de rechten van de mens (artikel 2 van het aanvullend protocol). COC accepteert niet dat dat lichtzinnig in vraag wordt gesteld.

Toen we uit de achtbaan stapten, dachten we terug aan de grote Franse filosoof en pedagoog Jean Jacques Rousseau. Die schreef in 1762 "Émile, ou De l'éducation". Daarin poneert hij zijn visie op de menselijke natuur en stelt er de volgens hem ideale opvoedingsmethode in voor. Die Rousseau concludeerde toen al dat ieder mens een uniek karakter heeft en vrijheid nodig heeft om zich te kunnen ontplooien, zonder dwang of straf.

COC wenst jou een vormend, boeiend, uitdagend en vrij schooljaar toe!

COC past voor vormen van staatspedagogie waarbij de leraar gedegraded wordt tot een loutere uitvoerder van lessen die door anderen zijn voorbereid en door weer anderen worden geëvalueerd.

KOEN VAN KERKHOVEN //
SECRETARIS-GENERAAL COC